

פרשת בהר – שבת קודש

(מז) וְכִי תֵשִׁיג יָד גֵּר וְתוֹשֵׁב
עִמּוֹךְ וּמִן אַחִיד עִמּוֹ וְנִמְכָּר
לְגֵר תוֹשֵׁב עִמּוֹךְ אוֹ לְעֶקֶר
מִשְׁפַּחַת גֵּר:

מז וארי תדביק, יד ערל
ותותב עמך, ויתמסכן
אחוד, עמיה; ויזדבן,
לערל תותב דעמך,
או לארמאי, מזרעית
גיורא.

רס"א יד גר ותושב: גר והוא תושב,
כתרגומו: "ערל תותב", וסופו מוכיח: "ונמכר לגר תושב".
וכי תשיג יד גר ותושב עמך: מי גרם לו שיעשיר? דבוקו
עמך. ומך אחיד עמו: מי גרם לו שימוך? דבוקו עמו, על-
ידי שלמד ממעשיו. משפחת גר: זהו עכו"ם, כשהוא אומר
"לעקר", זה הנמכר לעבודת אלילים עצמה להיות לה שמש,
ולא לאלהות, אלא לחטב עצים ולשאב מים:

(מח) אַחֲרֵי נִמְכָּר גְּאֻלָּה תְּהִיָּהּ
לוֹ אַחֵד מֵאֲחָיו יִגְאֻלֶּנּוּ:

מח בתר ברת דאזדבן,
פרקנא יהי ליה: חד
מאחיה, יפרקניה.

רס"א גאולה תהיה-לו: מיד, אל
תניחהו שיטמע עד שנת היובל, שהרי כל עצמו לא קנאו
אלא לעבדו עד היובל, שהרי ביובל יצא, כמו שנאמר למטה:
"ויצא בשנת היבל", ובנכרי שתחת ידך הפתוב מדבר, ואף-
על-פי-כן, לא תבא עליו בעקיפין מפני חלול ה', אלא כשבא
לגאול, ידקדק בחשבון, לפי המגיע בכל שנה ושנה ינכה לו
הנכרי מן דמיו: אם היו עשרים שנה משנמכר עד היובל,
וקנאו בעשרים מנה, נמצא שקנה הגוי עבודת שנה במנה;
ואם שהה זה אצלו חמש שנים ובא לגאול ינכה לו חמשה
מנים ויתן לו העבד ט"ו מנים, וזהו והיה כסף ממכרו במספר
שנים:

(מט) אוֹדְדוֹ אוֹ בֶן־דָּדוֹ יִגְאֻלֶּנּוּ
אוֹ־מִשְׁאֵר בָּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחַתּוֹ
יִגְאֻלֶּנּוּ אוֹ־הַשִּׁנְיָה יָדוֹ וְנִגְאֹל:

מט או אחבוי או בר
אחבוי, יפרקניה,
או מקריב בסריה
מזרעיתה, יפרקניה;
או דתדביק ידיה,
ויתפריק.

(נ) וְחָשַׁב עִם־קִנְיָהּ מִשְׁנַת
הַמִּכְרוֹ לוֹ עַד שְׁנַת הַיּוֹבֵל
וְהָיָה כֶּסֶף מִמְכָּרוֹ בְּמִסְפַּר
שָׁנִים כִּימֵי שָׂכִיר יִהְיֶה עִמּוֹ:

נ ויחשיב, עם זבניה,
משתא דאזדבן ליה,
עד שתא דיובילא;
ויהי כסף זבינוהי,
במנין שניא, כיומי
אגירא, יהי עמיה.

רס"א כימי שכיר יהיה עמו: חשבון
המגיע לכל שנה ושנה, יחשב כאלו נשכר עמו כל שנה במנה,
וינכה לו:

(נא) אִם־עוֹד רַבּוֹת בְּשָׁנִים
לְפִיָּהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף
מִקְנָתוֹ:

נא אם עוד סגיות,
בשניא לפומהון
יתיב פרקניה, מכסף
זבינוהי.

רס"א אם-עוד רבות בשנים: עד היובל. לפיהן: הכל, כמו
שפרשתי:

(נב) וְאִם־מְעַט נִשְׁאָר בְּשָׁנִים
עַד־שְׁנַת הַיּוֹבֵל וְחָשַׁב־לוֹ
כִּפְּי שָׁנָיו יָשִׁיב אֶת־גְּאֻלָּתוֹ:

נב ואם זעיר אשתאר
בשניא, עד שתא
דיובילא ויחשיב ליה;
כפם שנוהי, יתיב ית
פרקניה.

(נג) כְּשָׂכִיר שָׁנָה בְּשָׁנָה יִהְיֶה
עִמּוֹ לֹא־יִרְדְּנוּ בַּפֶּרֶךְ לְעֵינָיָהּ:

נג כאגיר שניא בשניא,
יהי עמיה; לא יפלח
ביה בקשיו, לעינף.

רס"א לא-ירדנו בפרך לעיניך: כלומר ואתה רואה:

(נד) וְאִם־לֹא יִגְאֹל בְּאֻלָּהּ
וַיֵּצֵא בְּשְׁנַת הַיּוֹבֵל הוּא וּבָנָיו
עִמּוֹ:

נד ואם לא יגאול באלה
באלין ויפוק בשתא
דיובילא, הוא ובנוהי
עמיה.

רס"א ואם-לא יגאול באלה: "באלה" הוא נגאל, ואינו נגאל
בשש. הוא ובניו עמו: הנכרי חייב במזונות בניו:

(נה) כִּי־לִי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים
עֲבָדֵי הֵם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי
אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

נה ארי דילי בני
ישראל, עבדין עבדי
אנון, דאפיקית יתהון
מארעא דמצרים:
אנא, יי אלהכון.

רס"א כי-לי בני-ישראל עבדים: שטרי קודם. אני ה'אלהיכם:
כל המשעבדן מלמטה כאלו משעבדן מלמעלה:

(ס) כוֹ לֹא־תַעֲשׂוּ לָכֶם אֱלִילִים
וּפֶסֶל וּמִצֵּבָה לֹא־תִקְיִמוּ
לָכֶם וְאֲבָן מִשְׁכִּית לֹא תִתְּנוּ
בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עָלֶיהָ
כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

א לא תעבדון לכוון
טעון, וצילים וקמא
לא תקימון לכוון,
ואבן סגדא לא תתנון
בארעכון, למסגד
עלה: ארי אנא יי,
אלהכון.

רס"א לא-תעשו לכם אלילים: (ת"כ)

כנגד זה הנמכר לעובד כוכבים, שלא יאמר: הואיל ורבי
מגלה עריות, אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד עבודת
אלילים, אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת, אף אני
כמותו; לכך נאמרו על הסדר: בתחלה הזהיר על השביעית;
ואם חמד ממון ונחשד על השביעית, סופו למכר מטלטליו!
לכך, סמך לה: "וכי-תמכרו ממכר, (מה כתיב בזה? "או קנה מיד עמיתך",
דבר הנקנה מיד ליד); לא חזר בו, סוף מוכר אחרתו; לא חזר בו,
סוף מוכר את ביתו; לא חזר בו, סוף לווה ברבית – כל אלו
האחרונות קשות מן הראשונות; לא חזר בו, סוף מוכר את
עצמו; לא חזר בו, לא דיו לישראל, אלא אפלו לגוי. ואבן
משכית: לשון כסוי, כמו (שמות לג, כב): "ושכתי כפי", שמכסין
הקרקע ברצפת אבנים. להשתחות עליה: אפלו לשמים, לפי
שהשתחוה בפשוט ידים ורגלים היא, ואסרה תורה לעשות
כן, חוץ מן המקדש:

(ב) אֶת־שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ
וּמִקֻּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה:

ב ית יומי שביא דילי
תשרון, ולבית מקדשי
תהון דחלין: אנא, יי.

רס"א אני ה': נאמן לשלם שכר: